

ISBN – 979-8-88992-707-5

DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

*Modern conceptual models and
trends in the development of
pedagogical education and
philology*

Collective monograph

Boston 2023

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data

ISBN – 979-8-88992-707-5

DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

Authors – Budanov M., Budanov O., Атаманчук П., Атаманчук В., Букатова О.М., Мордвінов С., Юденко О., Отрошко О., Юденко О., Клішевич Н., Лях Т., Федорова О.В., Хомич О., Виноградова О., Тарабасова Л., Шахова К., Яренчук Л.Г., Piven M., Pochapska I., Yakushko K., Zablotska L., Cherniy L., Meleshchenko V., Davydova N., Dekusar G., Paliei T., Varava S., Ivlieva S., Liubetska V., Yakushko K., Доброштан Т., Романчук С., Мичак Н.

REVIEWERS

Kazachiner Olena – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Human Health, Rehabilitation and Special Psychology, Kharkiv National Pedagogical University named after G.S. Skovoroda.

Published by Primedia eLaunch

<https://primediaelaunch.com/>

Text Copyright © 2023 by the International Science Group(isg-konf.com) and authors.

Illustrations © 2023 by the International Science Group and authors.

Cover design: International Science Group(isg-konf.com). ©

Cover art: International Science Group(isg-konf.com). ©

All rights reserved. Printed in the United States of America. No part of this publication may be reproduced, distributed, or transmitted, in any form or by any means, or stored in a data base or retrieval system, without the prior written permission of the publisher. The content and reliability of the articles are the responsibility of the authors. When using and borrowing materials reference to the publication is required.

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe and Ukraine. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science.

The recommended citation for this publication is:

Modern conceptual models and trends in the development of pedagogical education and philology: collective monograph / Budanov M., Budanov O. – etc. – International Science Group. – Boston : Primedia eLaunch, 2023. 346 p. Available at : DOI – 10.46299/ISG.2023.MONO.PED.2

MODERN CONCEPTUAL MODELS AND TRENDS IN THE DEVELOPMENT
OF PEDAGOGICAL EDUCATION AND PHILOLOGY

TABLE OF CONTENTS

1.	EDUCATION	
1.1	Budanov M. ¹ , Budanov O. ¹ FORMATION OF INFORMATION AND DIGITAL COMPETENCE OF FUTURE MILITARY LAWYERS ¹ Department of Pedagogy, Methods and Management Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy	6
1.2	Атаманчук П. ¹ , Атаманчук В. ² ДИДАКТИЧНИЙ СУПРОВІД СВІТОГЛЯДНОГО СТАНОВЛЕННЯ ФАХІВЦЯ-ПЕДАГОГА ¹ Кафедра фізики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка ² Відділ інформаційно-дидактичного моделювання Національного центр «Мала академія наук України»; відділ навчання мов національних меншин та зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України	16
1.3	Букатова О.М. ¹ ДЕЯКІ ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ STEAM-ОСВІТИ ¹ Ізмаїльський державний гуманітарний університет	26
1.4	Мордвінов С. ¹ , Юденко О. ² СОЦІАЛЬНИЙ ЗАПИТ СЬОГОДЕННЯ: ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗСУ НА ЗАСАДАХ ЕТНОПЕДАГОГІКИ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОГІЙ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ І СПОРТУ ¹ кафедра теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту, Національного університет оборони України, м. Київ ² науково-дослідний центр проблем фізичного виховання, спеціальної фізичної підготовки і спорту, Національного університет оборони України, м. Київ;	57
1.5	Отрошко О. ¹ , Юденко О. ² , Клішевич Н. ³ , Лях Т. ³ СФОРМОВАНІСТЬ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ БАКАЛАВРІВ ГУМАНІТАРНО- ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УНІВЕРСИТЕТУ: СУЧАСНИЙ СТАН ¹ кафедра фізичного виховання гуманітарно-педагогічного факультету, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ ² кафедра теорії, методики та організації фізичної підготовки і спорту, Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського м. Київ ³ кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту людини, Київського університету імені Бориса Грінченка, м. Київ	72

1.4 Соціальний запит сьогодення: здоров'язбереження військовослужбовців ЗСУ на засадах етнопедagogіки та інноваційних технологій фізичної підготовки і спорту

Актуальність дослідження обумовлена тим, що в десятки разів за 425 днів повномасштабного вторгнення північного сусіда збільшилась кількість осіб із наслідками бойової травми та травм війни як військовослужбовців Сил оборони України різних підрозділів, так і цивільних громадян, які потребують якісної, кваліфікованої та невідкладної реабілітаційної допомоги. Повернення військовослужбовців в соціум та в поле професійної діяльності, внаслідок отриманих поранень і неможливості в повному обсязі виконувати завдання за призначенням потребує створення таких програм різного рівня (державного та приватного), які дозволять їм максимальнор-можливим чином відновитися фізично, психо-емоційно та соціально, оволодіти (за потреби) новою або дотичною професією, щоб відчувати себе активним та повноцінним членом суспільства. Відповідно, провідним соціальним запитом сьогодення є створення сучасної системи надання реабілітаційних, корекційно-відновлювальних та фізкультурно-спортивних послуг (далі – ФСП) всім без виключення категоріям населення України, які зазнали травматичного впливу подій війни.

Формування та розвиток сучасної ефективної системи реабілітації осіб, які постраждали внаслідок російсько-української війни 2014-2023 років та відновлення максимальнор-можливим чином їх здоров'я (у фізичній, психічній та соціальній сферах) є вкрай актуальним питанням сьогодення в нашій державі. В першу чергу це стосується військовослужбовців, які отримали важкі бойові травми; тривалий час знаходяться в місцях виконання завдань за призначенням і мають потребу в корекції та відновленні ментального здоров'я, корекції порушених комунікаційних зв'язків із родиною; оптимізації рівня фізичної та розумової працездатності після знаходженні в стані хронічного стресу (фізичного та психо-емоційного); покращенні функціонального стану опорно-рухового апарату (далі – ОРА) після довготривалого застосування засобів

індивідуального бронезахисту, тощо. Це обумовлено необхідністю відновлення якості здоров'я осіб, повернення їх побут та соціум, адаптація до умов життєдіяльності, які змінилися внаслідок вимушеного переселення, перебування під окупацією; надання якісної кваліфікованої допомоги мультидисциплінарних команд тим, хто перебував у полоні, а також тим, хто отримав інвалідізацію або іншу шкоду здоров'ю людини внаслідок подій війни. Особливої уваги на нашу думку тут потребують фахівці різних галузей (лікарі, реабілітологи, психологи, соціологи, юристи, волонтери, тощо).

Важливими шляхом вирішення цього питання ми вбачаємо у створенні відповідної законодачої бази в Україні. Процес вже розпочато через прийняття та впровадження таких важливих документів державного значення як: Закон України («Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» [37]; «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» [38]; «Про фізичну культуру і спорт» [39]) та Указів Президента України (№ 342 / 2020 «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» [49]; № 574 / 2020 «Про започаткування соціального проекту «Активні парки – локації здорової України»» [50]) та інші.

Фахівці також наголошують на тому, що на сьогодні актуальним має стати питання щодо обґрунтування і надання дієвих механізмів досягнення вказаних цілей розвитку ФКіС на рівні громад, особливо це стосується якості надання ФСП на рівні органів місцевого самоврядування з урахуванням досвіду діяльності і наявної інфраструктури кожної громади.

Рисунок 1 Вплив військовослужбовців на формування та розвиток соціальних, професійних та особистісних зв'язків

Військовослужбовці нав сьогодні мають непереоцінний вплив на громадське суспільство: а) їх вважають особистим прикладом для власних вчинків багато верств населення; б) вони є прикладом та гордістю кожної української родини сьогодні (надаль, багато родин мають загиблих Героїв); в) військовослужбовці на сьогодні тісно співпрацюють із представниками різних галузей, надають допомогу такого формату (евакуація, доставка гуманітарних та медичних вантажів, тощо), яку до подій повномасштабного вторгнення виконували інші служби; г) до 90-95% населення нашої держави на сьогодні мають беззаперечну довіру до військовослужбовців та підтримують їх, прислухаються до їх думки, зважають на їх життєвий досвід; д) більшість військовослужбовців на власному прикладі показують членам родин, побратимам та іншим, що відновлення після травм можливе, життя продовжується, є повноцінним, різноманітним (навіть при інвалідізації внаслідок бойової травми); вони свідчать про те, що можна дновлюватися в професійному полі, повертатися до активного соціального життя, очолювали різні проекти,

отримувати гранди – бути координатором і генератором корисних, позитивних ідей, які в першу чергу сам реалізуєш. Формування позитивного, здорового образу ветерана в сучасному суспільстві вкрай важлива – вона руйнує міф про те, що колишні військові можуть лише деградувати соціальними сходами після важких наслідків бойової травми.

Цей вплив на формування суспільної думки, на наше глибоке переконання є дуже важливим. В першу чергу, цей вплив формується в межах мікросоціуму – в родині (хочеш щоб твоя дитина, дружина займалися руховою активністю – вдягай кросівки та роби це разом із ними). В такий спосіб ми відновлюємо розірвані та травмовані війною комунікативні та соціальні зв'язки; вчимося повному вирішувати окремі завдання взаємодії із оточуючим середовищем. Часто в ігровій формі цьому навчитися набагато легше. Ідеї такого спеціалізованого використання різновидів рухової активності з метою подолання наслідків травматичних подій війни відображено у навчально-методичному посібнику «Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація») [47]. В цьому виданні [47] здійснено аналіз та узагальнення інформації щодо особливостей використання національних різновидів рухової активності з метою корекції та відновлення стану здоров'я осіб, які зазнали травматичного впливу подій військовосного конфлікту на Сході України із 2014 року. Зазначимо, що важливий вклад у відновлення засобів та традицій національно-патріотичного виховання можемо відзначити у дослідженнях О. Бік, Г. Гуменюка, О. Жданової, Г. Зганяйко, О. Іванашко, В. Левків, П. Мартина, Є. Приступи та інших вітчизняних фахівців.

Зазначимо, що за 425 днів повномаштабного вторгнення спостерігається значна активізація населення України в питаннях щодо використання мови агресора, прослуховування їх музики, читання літератури різного профілю (від наукового до культурного), приділення уваги будь-яким етнічним та національним особливостям регіонів країни агресорки, тощо... Виявлено, що більшість «культурних цінностей рф» це так звані запозичені речі або плагіат у інших народів, етносів і культур. Переважна частина українців після 24 лютого

минулого року принципово відмовилися від користування мовою, музикою та літературою окупантів; люди різних вікових груп докладають зусилля до вивчення мови (якщо вони до цього спілкувалися російською), історії окремих регіонів, досліджують історичні факти та особливості формування окремих професійних галузей.

Зросла увага до традицій українського народу, пов'язаних із річними святами, особливостями святкування яких були активні забавки – змагання, ігри, руханки, хороводи тощо. Ввіздначається патріотичне піднесення, що призводить до вивчення етнічних та національних особливостей розвитку суспільства, комунікації в родині. Значна увага приділяється дослідженню та вивченню особливостей виховання українців в різних регіонах, формуванню та розвитку системи освіти. Все більше на сьогодні стають популярними народні засоби та методи збереження і відновлення здоров'я особистості внаслідок різних причин (захворювання, травми, вплив екстремальних подій, стреси); віднолюються і поширюються засади козацької педагогіки, етнопедагогіки.

Поняття «етнопедагогіка» ми використовуємо в тлумаченні авторів «Енциклопедія сучасної України» [34]. Його визначають як «галузь емпіричних знань про виховання підрастаючих поколінь, здобутих упродовж історичного розвитку того чи іншого етносу». Автори наголошують на тому, що етнопедагогіка «розкриває мету, зміст і методи виховання з урахуванням вікових особливостей, фізичних і психічних можливостей дітей; є важливим чинником чинником соціалізації людини, засвоєння нею норм суспільної моралі й поведінкової культури, навичок трудової діяльності, духовних, художньо-естетичних ідеалів, що забезпечує єдність поколінь народу, суспільних цінностей; вона спрямована на гармонійний розвиток особистості у психологічно близькому оточенні і сприяє формуванню творчих можливостей людини» [34]. Фахівці підкреслюють, що засобами етнопедагогіки слід вважати дитячий фольклор, ігри й іграшки, звичаї та обряди, залучення дітей до посил. праці відповідно до віку і статі, до занять ремеслами й мистецтвом [34]. В українській етнології традиції народного виховання розглядають як невід'ємну складову

етнічної культури. Значний вклад у формування етнопедагогіки в Україні зробили такі науковці як П. Чубинський, О. Маркович, М. Максимович, М. Драгоманов, І. Франко, Леся Українка, А. Онищук, Д. Лепкий, О. Малинка та ін. серед української діаспори проблему цінності традиційно-народного виховання ідеалів у житті українського народу вивчав Г. Ващенко. К. Ушинський обґрунтував принцип народності у вихованні з погляду психології, і одним із засобів народної педагогіки вважає казку (биль) – там закладені засади національного виховання.

В світлі вище означеного хотілося б звернути увагу на таку національно-патріотичну систему виховання та діяльності людини в суспільстві, як «Пласт». Вона ґрунтовно описана в дослідженнях [30, 35, 45, 46, 48, 51, 52]. Організація є неполітичною, позаконфесійною, діяльність якої спрямована на виховання свідомої особистості із активною громадянською позицією, яка вміє приймати рішення та нести за них відповідальність перед місцевою, національною та світовою спільнотами [35, 45, 50]. Ю.М. Жданович (2004) [35] вперше здійснив цілісне висвітлення «виховного процесу в скаутській організації «Пласт»; проаналізував зміст, форми, методи та організаційно-педагогічні умови виховання пластуна, розробив критерії їх вихованості й оцінювання ефективності виховного процесу; подав рівні та соціально-педагогічну характеристику вихованості пластуна; перевіряв ефективність пластової методики виховання особистості». В монографії та дисертації Ю. М. Візитів «Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період» (2006) [30, 31] «досліджено передумови зародження і розвитку пластового руху (української національної скаутської організації) на Волині у 20-30-ті роки ХХ ст.; розкрито етапи організаційно-ідеологічного становлення; визначено засади обґрунтовано і форми і методи військово-патріотичного виховання в осередках Пласту; з'ясовано головні напрямки практичного пластування; відображено основні історичні факти розвитку молодіжного руху Західної України; висвітлено роль та місце пластуна у боротьбі за Українську державу, їх зв'язки з УВО та ОУН; визначено особливості культурно-просвітницької діяльності пластуна, їх участь

у громадських, освітніх товариствах і політичних партіях; висвітлено політику польської влади щодо українського молодіжного руху» [30, 31].

Поняття «пласт» використано є аналогом англійського слова «скаутинг» (англ. scouting – розвідка). Слово походить від назви козаків-пластунів, які виконували функції розвідників у козацькому війську [30, 35, 45, 46, 48, 51, 52]. Це легендарна українська організація, яка сприяє всебічному патріотичному розвитку дітей та молоді, усіх охочих; об'єднує скаутів і формує почуття відповідальності за долю країни, виховує свідомих та гідних громадян – провідників суспільства. Засновниками «Пласту» є І. Боберський та його друзі і однодумці – відомий вітчизняний пілот початку ХХ ст. П. Франко, О. Тисовський та І. Чмола.

На сьогодні «Пласт» є найбільше українське молодіжне утворення, яке вже понад 100 років виховує свідомих українців – це національно-патріотична організація. Чесноти, які прищеплюють вихованцям це чіткі моральні принципи, гідність, патріотизм, демократизм, громадянська активність, свідомість, відповідальність, дисциплінованість, принциповість, почуття справедливості, піклування про здоров'я та оточуюче середовище, повага до старших, жага знань (за принципом навчання впродовж життя) – саме культивується в «Пласті» [30, 35, 45, 51, 52]. Вірність Богу вимагає від пластуна ведення вірцевого морального особистого життя. Підкреслимо, що з початком Першої світової війни більшість пластунів воювали в лавах Січових Стрільців [45, 52]. З 1919 р. діяльності пластунів сприяло Міністерство освіти УНР та кооперативний рух. Цікавим історичним фактом є те, що всі головні командири УПА, начальники головного штабу є вихованцями «Пласту»; 6 із 9 генералів УПА і близько 50 % офіцерів вищого командного складу українського руху опору пройшли пластовий вишкіл.

Видатними вітчизняними пластунами вважати осіб представлених нижче, зокрема, С. А. Бандеру; Р. Шухевича; П. Франко; донька С. Петлюри; син П. Скоропадського, Л. Гузара; Б. Гудзяка; Б. Д. Гаврилишина; Р. Волошина; Ребета Лева; Стефанишин-Пайпер Гайдемари; Фіголь Атанаса; Квітку Цісик; В. Кука; М. Лебідь; Ю. Логуша; О. Тисовського; Ф. Черника; І. Чмолу; В. Янішевського;

О. Степанів та багато ін.. Частина цих людей є патронами куреня (вони повинні бути видатною особою з минулого в Україні, яка відповідає пластовому ідеалу українського громадянина) [35, 45, 46, 52].

Наголосимо на тому, що «філософський та освітній аспекти відіграють дуже важливу роль в діяльності пластової організації., оскільки велика увага приділяється вивченню і дослідженню історії України, життєдіяльності видатних осіб, які були представниками «Пласту» на протязі його понад 100 річної історії; збереженню національних традицій та мови, літературної спадщини рідного народу, прищеплюється повага до національних та етнічних традицій; значна увага приділяється вихованню свідомої, всебічно розвинутої та здорової особистості [45, 46, 51, 52].

У пластунів вірність Україні означає вважати себе частиною української громади, бути патріотом держави; вона символізована у пластовому гербі, де пластова лілея нерозлучно переплетена з українським тризубом. Наша держава – ціла українська спільнота, поселена на прадідівській землі та поза її межами; це культура, мова, церква та інші матеріальні і духовні надбання, здобутки народу впродовж століть його існування. Діти та молодь систематично: 1) вивчають і використовують українську мову; 2) вивчають літературу, історію, географію і культуру українського народу, українську спадщину; 3) знають українську національну символіку та гімн; 4) плекають українські звичаї, знають і дбають про українське суспільство [30, 45, 46, 52].

Слід підкреслити, що в пластовій системі виховання важливу роль мають традиційні засоби фізичного виховання такі як: 1) фізичні вправи (різні види гімнастики, спортивні та рухливі ігри, туристична діяльність); 2) оздоровчі сили природи (сонячне опромінення, повітряні і водянні процедури); 3) гігієнічні фактори (чітко дозований режим праці та відпочинку, організована діяльність; раціональне харчування і питний режим; чистота в приміщеннях щотижневих зборів – вологе прибирання, провітрювання, тощо) [45, 51, 52]. В. Я. Луцьким [43] висвітлено особливості туристично-краєзнавчої діяльності у молодіжних

пластунських організаціях, зокрема такої як «Пласт». І. Огірко & О. Огірко [44] звертали увагу фахівців на духовно-моральні аспекти фізичного виховання.

Ми вважаємо, що саме означена практична діяльність доводить сутність Статуту, Мету та Цілі національно-патріотичної організації «Пласт». Головні обов'язки, які бере на себе пластун добровільно під час складання присяги є певними дороговказами для щоденного ефективного життя, а саме: 1) Бути вірним Богові та Україні; 2) Допомогати іншим; 3) Жити за Пластовим законом і слухатись пластового проводу [30, 35, 45, 51, 52].

У відповідності до Закону України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху» ми можемо констатувати, що *«метою підтримки пластового руху є сприяння його розвитку шляхом забезпечення доступності такого руху для українських дітей та молоді, реалізації пластових, скаутських освітніх (навчальних) програм»* [36], у відповідності до мети визначають *«основні завдання підтримки пластового руху є: 1) формування серед дітей та молоді європейської ідентичності, сприяння інтеграції українського пластового, скаутського руху в європейську та євроатлантичну спільноту; 2) сприяння інституційному розвитку пластового, скаутського руху шляхом реалізації програм, проектів, спрямованих на досягнення пластової, скаутської освітньої (навчальної) програми; 3) сприяння громадянській освіті дітей та молоді як відповідальних і активних громадян, які сповідують та відстоюють демократичні цінності; 4) формування почуття гордості за Україну та поваги до законодавства; 5) підтримка дітей та молоді, які виявляють громадянську активність, досягають успіхів у різноманітних сферах суспільного життя; 6) сприяння неформальній та інформальній освіті дітей та молоді, інтеграції молоді у європейський та світовий демократичний простір; 7) підвищення рівня свідомого ставлення молоді до активного та здорового способу життя; 8) сприяння створенню та розвитку інфраструктури пластового, скаутського руху; 9) сприяння становленню і розвитку пластового, скаутського руху в світі у порядку, встановленому законодавством»* [30, 45, 51].

М. Сербін [46] узагальнюючи досвід викладений в навчальному посібнику «Військова історія України» (Ю. В. Котляр) констатує, що він є важливим для вивчення розвитку ЗСУ від княжих часів до сьогодні, основних засад побудови українського козацького війська (XVI-XVIII ст.), особливостей діяльності пластунських та січовий рухів в Україні в кінці XIX – на початку XX ст.; дослідженню ролі в цьому процесі українського повстанства, дій видатних полководців цієї доби та факти знищення Запорізької Січі, передісторії та підґрунтя створення Збройних сил незалежної України, її законодавчу базу, роди військ [46].

Дослідники [46, с. 398] підкреслюють, що «окрема сторніка болю цієї безжальної війни – загиблі «Воїни світла» у найпекельніших точках фронту під Києвом, на Донеччині, Луганщині, Харківщині, Херсонщині». Серед пластунів, які віддали своє життя за незалежність та мирну Україну сьогодні за 140 днів активної фази російсько-української війни імена Героїв як В. Барчук; В. М. Дерех; А. Димид; Б. Кривицький; О. Тарасьєв [46, с. 399]. Всі вони були активними учасниками Революції Гідності, приймали участь в АТО / ООС і не змогли залишитися осторонь і в лютому 2022 р. Згадуємо імена Воїнів, які власним життям довели, що лишилися вірними пластовій присязі, захищаючи честь, свободу та незалежність України (2014-2022 рр.). Автори переконанні [46, с. 399], що саме система «Пласт» в Україні та світі заснована на засадах компетентнісного та особистісно-орієнтованого підходів до виховання особистості.

Необхідним вважаємо наголосити на тому, що виконання завдань за призначенням військовослужбовцями Сил оборони України, зокрема і представниками підрозділів ССО та ДШВ, ґрунтується на якісному всебічному відборі претендентів, оскільки завдання є різноплановими, а їх виконання потребує від військових перебування в екстримальних умовах (фізичних та психо-емоційних), застосування різноманітних фізичних якостей та здібностей для досягнення результату у виконанні бойового завдання; часто в умовах бойових дій від збереження власного здоров'я залежить також і життя та

здоров'я побратимів; вкрай втомлений боєць не може максимально повноцінно та якісно виконувати поставлену задачу, що також створює небезпеку життю і здоров'ю не лише персональному, а і колективному (наприклад, підрозділу).

Типові завдання за призначенням для представників підрозділів ССО подано нами на рисунку 2.

Рисунок 2 Типові завдання професійної діяльності військовослужбовців ССО – високий рівень здоров'я та фізичної підготовки як важлива умова реалізації завдань за призначенням

Т. І. Дорофєєва [33, с. 44], наголошує на тому, що «розвиток ФКіС в умовах територіальних громад підпорядковується вимогам стратегічного планування і управління орієнтованого на результат – першочергово, на забезпечення високої якості ФСП, що надаються населенню». Авторкою підкреслюється необхідність дотримання таких основоположних принципів як «орієнтованості на споживача та процесний підхід» [33, с. 44]. Ми впевнені, що надання якісних та результативних послуг можливо лише тоді, коли ти щиро ставишся до виконання своїх професійних обов'язків (іноді навіть дієшь на громадських засадах, як волонтер), але впершу чергу тобою рухає бажання допомогти людині вирішити його негайну потребу у відновленні здоров'я,

відновленні якісного руху, покращенні самопочуття і отриманні позитивних емоцій від досягнення цілі заняття.

В нашому дослідженні ми спираємося на визначення поняття «здоров'язбережувальна компетентність», яке надається вітчизняними науковцями Д. Вороніним і Н. Беліковою [32, с. 5]. Д. Воронін [32] розглядає це поняття як «інтегральну рису особистості, що виявляється в здатності організувати й регулювати свою здоров'язбережувальну діяльність; оцінювати свою поведінку; зберігати та реалізовувати власні здоров'язбережувальні позиції, виходячи з особисто усвідомлених і засвоєних моральних норм та принципів». Н. Белікова [29, с. 164] тлумачить його як «інтегративну якість особистості майбутнього фахівця, яка має складну системну організацію і виступає як сукупність, взаємодія і взаємопроникнення мотиваційного, когнітивного і діяльнісного компонентів». Авторка [29, с. 164] наголошує, що важливими показниками цієї компетентності є «уявлення про здоров'я, про чинники, що впливають на здоров'я та про здоровий спосіб життя; значущість здоров'я як загальнолюдської цінності; уміння відстежувати і фіксувати позитивні та негативні зміни в стані власного здоров'я і здоров'я навколишніх; уміння складати ефективну і дієву програму збереження власного здоров'я на основі моделі уявлення про себе як про здорову людину; уміння складати ефективну і дієву програму збереження та відновлення здоров'я, володіння різними здоров'язбережувальними технологіями та ін.». Ці підходи до визначення поняття поділяє у своїх наукових працях і відома українська дослідниця Н.А. Башавець [29].

О. Юденко та М. Сербін [46, с. 399-400] акцентують увагу на тому, що «відповідальність за власне здоров'я та своїх близьких, його збереження та підтримання на належному рівні, є важливою складовою життєвої компетентності людини в умовах сучасного суспільства». Відповідно автори вважають, що «національно-патріотична система виховання «Пласт» є важливою складовою комплексної системи надання сучасних фізкультурно-спортивних та реабілітаційних послуг особам, які зазнали травматичного впливу подій

російськоукраїнської війни і може ефективно реалізовуватися в умовах ТАР для військовослужбовців та членів їх родин [25], вимушено переміщених осіб; на базі активних парків у відповідності до реалізації відповідних Указів Президенту (№ 342 / 2020 «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни» [49]; № 574 / 2020 «Про започаткування соціального проекту «Активні парки – локації здорової України»» [50])).

В попередніх дослідженнях О.В. Юденко [46] наголошує на тому, що «Пласт» має зайняти в умовах сучасного суспільства провідну роль і місце в сучасній системі виховання та освіти нового покоління українців; в процесі комплексного надання корекційно-відновлювальних послуг особам, які зазнали травматичного впливу подій війни, компетенції, якими повинен володіти фахівець, який працює із подоланням наслідків травматичних подій війни. Основні підходи на засадах яких здійснюється фізкультурно-спортивна та реабілітаційна діяльність з означеним контингентом населення України висвітлено автором у попередніх дослідженнях (2017-2023 рр.).

Також вбачаємо вкрай важливою потребу у створенні спеціалізованого інформаційного контенту для військовослужбовців із наслідками БТ та членів їх родин, а також цивільних осіб, які зазнали травматичних подій російсько-української війни, важливим складовим елементом якого повинен бути (освітній, когнітивний). Його наповнення та обов'язковий відкритий доступ до інформації дозволить користувачам цих послуг якісною навчально-методичною та науковою інформацією, мати доступ до тематичних публікацій, інформації щодо проведення різних спеціалізованих заходів, визначати локації, які максимально близько розташовані до місця проживання споживачів ФСП та ФСР; заплановано через цю інформаційну платформу обднання та залучення через мережу Інтернет до фізкультурно-оздоровчої діяльності тих, осіб, які з різних причин не можуть бути присутніми особисто на занятті – впровадження системи дистанційних занять, контакт і консультації із командою тренерів-

інструкторів, тощо. На сьогодні важливим є питання активного використання інноваційних (хмаро орієнтованих) технологій [41].

Важливими для нашої подальшої роботи вважаємо вивчення результатів досліджень О.В. Юденко у співавторстві із такими дослідниками як: А.С. Білоус, К.В. Вінніченко (арт-терапія на засадах етнопедагогіки для осіб, з ознаками травми особистості внаслідок війни в Україні; 2022) [27]; О.А. Романюк (активні парки: матеріально-технічна база системи фізкультурно-спортивних послуг для осіб з ознаками травми внаслідок війни; 2022) [26]; С.С. Партика та Ю.В. Муштатов (змагання «Race Nation» як складова сучасної системи фізкультурно-спортивних послуг для військовослужбовців з наслідками бойової травми; 2021) [40]; Д. Оленєв, Н. Пеценко (інноваційні технології (освітні кейси) у системі фізкультурно-спортивної реабілітації учасників військових конфліктів з ознаками бойової травми; 2022) [41].

Особливості корекційно-відновлювальної діяльності із використанням інноваційних засобів ФКіС в реабілітації осіб, які зазнали травматичного впливу подій війни відображено в спеціальному розділі навчального посібника «Легка атлетика та прискорене пересування» (2023) [42].

Хочемо звернути увагу на те, що на сьогодні військовослужбовців Сил оборони України є тими, хто може впливати на формування суспільної думки та рушійної сили, яка має бути за своїм змістом та результатами позитивною, прогнозованою і пролонгованою, здоров'язберезувальною та стабілізуючою. Виховання починається в мікро-соціумі в родині, тому на це слід звернути першочергову увагу – саме в цій ланці (родинному вихованні) слід починати впроваджувати засади збереження здоров'я протягом всього життя. Тоді це стане природнім для дорослої, сформованої людини, яка виконує свої професійні обов'язки, а якість їх реалізації багато в чому залежить від рівня здоров'я фахівця. Для того щоб бути ефективною бойовою одиницею щоденно військовослужбовець має бути навчений на теоретичному та практичному рівнях, яким чином можна застосувати прості і доступні засоби рухової активності з метою активного відпочинку, відновлення рівня фізичної та

розумової працездатності; налагодженні соціально-комунікативних зв'язків та взаємодії. Хочемо відзначити, що для вирішення завдань комплексної фізичної та фізкультурно-спортивної реабілітації важливо формування потреб у оволодінні різними видами рухової активності, мотивації до систематичних занять руховою активністю. Отже, у відповідності до засад педагогіки це необхідно реалізовувати за допомогою різних форм підвищення рівня теоретичної обізнаності (бесіди, лекції, конференції, показові виступи та зустрічі із спортсменами / тренерами, тренінги, спеціалізовані семінари тощо.

Актуальним вважаємо подальше визначення рівня теоретичної обізнаності військовослужбовців Сил оборони України (зокрема ССО та ДШВ) щодо особливостей формування та розвитку здоров'язбережувальної компетентності в процесі навчання в освітньому середовищі ВВНЗ; дослідження особливостей використання військовослужбовцями національних та етнічних традицій, а також інноваційних технологій з метою збереження, корекції та відновлення здоров'я на засадах особистісно-орієнтованого, компетентнісного, мультиждисциплінарного, холістичного та біопсихосоціального підходів із урахуванням потреб і вимог виконання завдань за призначенням в умовах воєнного стану.

REFERENCES

1. Проект Концепції розвитку юридичної освіти. URL: http://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75465.html (дата звернення 27.11.2020).
2. Про затвердження Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів України : наказ М-ва оборони України від 20.07.2015 № 346. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1126-15>
3. Інструкція про порядок організації і проведення військового стажування та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів у 2006-2011 роках Наказ Міністра оборони України 09.03.2006 N 137. Офіційний вісник України від 12.04.2006 – 2006 р., № 13, стор. 312, стаття 923, код акта 35704/2006. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0306-06/print/sp:max50:nav7:font>
4. Мудрук С. О. Стан юридичної освіти в Україні. Аналітичне дослідження за результатами освітніх вимірювань. К.: Ваіте, 2018. – 168 с.
5. Радченко К.А. Спрямованість освітнього процесу на набуття досвіду практичної діяльності як умова формування професійної компетентності майбутніх військових юристів. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2017. № 12 (67). С. 44-47.
6. Івашкевич І.В. Особливості професійної діяльності юриста та структура його професійної компетентності. Наукові записки Національного ун-ту Острозька академія. Серія: Психологія. зб. наук. пр.Острог: Вид-во Нац. ун-ту. Осрозька академія,2016. Вип. 3. С.79–93. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoapp_2016_3_93.
7. Буданов М.П. Професійна підготовка майбутніх військових юристів для діяльності в екстремальних умовах. Інноваційна педагогіка. 2022. No44. С.98–104. <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/44/1.20>
8. Харченко І., Шищенко І. Інформаційно-освітнє середовище закладу вищої освіти як підґрунтя для формування інформаційно-цифрової культури майбутніх фахівців. Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 13(45). С.78–84.
9. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників із розвитку цифрової компетентності 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uhvaleno-tipovu-programu-pidvishennya-kvalifikaciyi-pedagogichnih-pracivnikiv-iz-rozvitku-cifrovoyi-kompetentnosti> (дата звернення 02.09.2022).

19. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
20. Безпека життєдіяльності: навчальний посібник / [П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О.П. Панчук, О.Г. Чорна] – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 276 с.
21. Коберник О.М. Проектування на уроках трудового навчання / Олександр Миколайович Коберник // Трудова підготовка в закладах освіти. – 2001. – №4. – С.23–26.
22. Іванюк Т. STEM як освітній ресурс XXI століття. STEM-освіта та шляхи її впровадження в навчально-виховний процес. Тернопіль, 2017. С. 14–18.
23. Кириленко С., Кіян О. Проблема підготовки вчителя у системі STEM-освіти: розвиток та формування його професійної компетентності. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 9–10 листопада 2017 р., м. Київ. Київ : ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти», 2017. 160 с.
24. Барна О., Балик Н., Шмигер Г. Підходи до підготовки майбутніх педагогів до впровадження STEM-освіти. STEM-освіта: стан впровадження та перспективи розвитку: матеріали III Міжнар. наук.- практ. конф. (Київ, 9–10 листоп. 2017 р.). Київ: Ін-т модерн. змісту освіти, 2017. С. 18–22.
25. Активна реабілітація. URL : <https://naiu.org.ua/ogoloshennya-pro-provedennya-taboriv-aktyvnoyi-reabilitatsiyi/>
26. Активні парки: матеріально-технічна база системи фізкультурно-спортивних послуг для осіб з ознаками травми внаслідок війни (2022) / О.В. Юденко, О.А. Романюк та ін. Science and practice, actual problems, innovations. Proceedings of the XXVIII International Scientific and Practical Conference. Milan, Italy. Pp. 185-194. DOI:10.46299/ISG.2022.1.28. 2022/7/19.
27. Арт-терапія на засадах етнопедагогіки для осіб, з ознаками травми особистості внаслідок війни в Україні (2022) / О.В. Юденко, А.С. Білоус, К.В. Вінніченко. Trends in science and practice of today. Proceedings of the XXIX International Scientific and Practical Conference. Stockholm, Sweden. Pp. 211-221. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.29.
28. Башавець Н. А. Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури. Наука і освіта. №1-2, 2013. С. 120-122: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6923/1/Bashavets.pdf>
29. Белікова Н.О. Термінологія напряму підготовки "Здоров'я людини": [навч. посібник] / Н.О. Белікова, Л.П. Сущенко. К.: ТОВ "Козарі", 2009. 182 с.
30. Візитів Ю. М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період : [монографія] / Ю. М. Візитів. Рівне : Волин. обереги, 2008. 180 с.

31. Візитів Ю. М. Пластовий рух на Волині в міжвоєнний період: Автореф. дис... канд. іст. наук: 20.02.22 / Ю. М. Візитів; Нац. ун-т «Львівська політехніка». Л., 2006. 20 с.
32. Воронін Д.Є. Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті (2006). Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. Єрмакова С.С. – Харків: ХДАДМ (ХХПІ). № 2. С. 25-28.
33. Дорофеева, Т. І. Розвиток фізичної культури і спорту в умовах громад з використанням стандарту управління якістю фізкультурно-спортивних послуг (2022). Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (ФКіС). (3(148), 40-45. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3\(148\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2022.3(148).10)
34. Енциклопедія сучасної України : <https://esu.com.ua/article-18067>
35. Жданович Ю. М. Організаційно-педагогічні засади виховного процесу у скаутській організації «Пласт» : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Ю. М. Жданович; АПН України. Ін-т пробл. виховання. К., 2004. 21 с.
36. Закон України «Про визнання пластового руху та особливості державної підтримки пластового, скаутського руху». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2020, № 15, ст. 94. (док. 385-ІХ, поточ. ред. – 17.12.2019). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/385-20#Text>
37. Закон України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, № 2-3. С. 36. (док. 2961-ІV, пот. ред. – від 01.07.2022, підст. – 1848-ІХ, 1962-ІХ) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>
38. Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». Відомості Верховної Ради (ВВР). 2021. № 8. С. 59. (док. 1053-ІХ, пот.ред. – 01.07.2022, підст. – 1962-ІХ) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>
39. Закон України «Про фізичну культуру і спорт». Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1994. № 14. С. 80 (док. 3808-ХІІ, пот. ред. – 17.06.2022, підст. – 2048-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#top>
40. Змагання «Race Nation» як складова сучасної системи фізкультурно-спортивних послуг для військовослужбовців з наслідками бойової травми. / О.В. Юденко, С.С. Партика, Ю.В. Муштатов. Сучасні тенденції та перспективи розвитку фізичної підготовки та спорту Збройних Сил України, правоохоронних органів, рятувальних та інших спеціальних служб на шляху євроатлантичної інтеграції України: тези V Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 25 листопада 2021 р.). НУОУ імені Івана Черняхівського. Київ : НУОУ, 2021. С. 330-335.

41. Інноваційні технології (освітні кейси) у системі фізкультурно-спортивної реабілітації учасників військових конфліктів з ознаками бойової травми (2022) / О. Юденко, Д. Оленев, О. Романюк, Н. Пеценко. Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch. Pp. 395-410. DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED.2.7.1.
42. Легка атлетика та прискорене пересування: навч. посіб. / [О. Корнієнко, О. Петрачков, В. Шемчук та ін.]. К.: Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, 2023. С. 177-212.
43. Луцький В. Я. Активний туризм у діяльності молодіжних пластунських організацій Західної України (20-30 рр. ХХ ст.) / В. Я. Луцький. Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. 2010. № 1. С. 21-26.
44. Огірко І., Огірко О. Духовно-моральні аспекти фізичного виховання. Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. № 2 (18). С. 21-27.
45. Офіційний сайт Пласту: «Пластовий портал». URL : <https://www.plast.org.ua/>
46. «Пласт»: роль, місце та компетнтності фахівців, які важливі для системи надання фізкультурно-спортивних і реабілітаційних послуг особам, що зазнали травматичного впливу подій війни (2022) / О. Юденко, М. Сербін. Innovative trends of science and practice, tasks and ways to solve them. Proceedings of the XXV International Scientific and Practical Conference. Athens, Greece. Pp. 391-400. DOI: 10.46299/ISG.2022.1.25.
47. Спорт заради розвитку («Щаслива та захищена дитина – активна та здорова родина і нація»): Навч.-метод. посіб. / О.В. Погонцева, В.В. Деревянко та ін. Київ: «Феникс». 2017. 268 с.
48. Субтельний О. та ін. Пласт. Унікальна історія українського скаутського руху. Торонто : Plast Publishing Inc., 2019. 440 с. ISBN 978-1-64606-784-8.
49. Указ Президента України № 342/2020 «Питання розвитку національної системи фізкультурно-спортивної реабілітації ветеранів війни та членів їх сімей, сімей загиблих (померлих) ветеранів війни». URL : <https://www.president.gov.ua/documents/3422020-34757>
50. Указ Президента України № 574 / 2020 «Про започаткування соціального проекту «Активні парки – локації здорової України»» URL : <https://www.president.gov.ua/documents/5742020-36049>
51. Якимович, Б. З. Пласт, Український пластовий улад. Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій та ін. ; Інститут історії України НАН України. К. : Наукова думка, 2011. Т. 8: С. 267. ISBN 978-966-00-1142-7.
52. Dzulynsky Tanya. Plast Handbook. Toronto : The Basilian Press, 2000. 230 с. ISBN 0-9684902-0-4. (Пластовий довідник / Т. Джулинська)

53. Башавець, Н.А. (2013) Здоров'язбережувальна компетентність майбутнього фахівця як основа його культури. Наука і освіта. №1-2. С. 120-122: <http://www.dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/6923/1/Bashavets.pdf>
54. Белікова, Н.О. Термінологія напряму підготовки "Здоров'я людини": [навч. посібник] / Н.О. Белікова, Л.П. Сущенко. К.: ТОВ "Козарі", 2009. 182 с.
55. Воронін, Д.Є. (2006). Здоров'язберігаюча компетентність студента в соціально-педагогічному аспекті Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту: зб. наук. пр. за ред. С.С. Єрмакова Харків: ХДАДМ (ХХІІ). № 2. С. 25-28.
56. Інноваційні технології (освітні кейси) у системі фізкультурно-спортивної реабілітації учасників військових конфліктів з ознаками бойової травми. / О. Юденко, Д. Оленєв, О. Романюк, Н. Пеценко. Theoretical foundations of pedagogy and education: collective monograph. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2022. Pp. 395-410. URL : DOI 10.46299/ISG.2022.MONO.PED.2.7.1.
57. Кальниш В. В. (2017) Професійна діяльність в екстремальних умовах середовища: визначення, класифікація. Український журнал з проблем медицини праці. № 3(52). С. 23-37. URL : <https://doi.org/10.33573/ujoh2017.03.023>
58. Козак Л. В. Кейс-метод у підготовці майбутніх викладачів до інноваційної професійної діяльності. Освітологічний дискурс, 2015, № 3 (11). 153-162. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/33692866.pdf>
59. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання : Умови застосування. Дистанційний курс : навч. посіб. / В. М. Кухаренко, О. В. Рибалко, Н. Г. Сиротенко 3-є вид. Харків : Торсінг, 2002. 320 с.
60. Литвинова, С., Тебенко, О. (2013) Хмарні технології. Соціальне середовище програмування TouchDeveloper. Комп'ютер у школі та сім'ї. № 5 (109). С. 26–31.
61. Отрошко, О. Юденко, О. & Путров, С. (2021). Погляд науково-педагогічних працівників на особливості формування в умовах пандемії COVID-19 здоров'язбережувальної компетенції у бакалаврів гуманітарно-педагогічних факультетів. НЧ НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури, (12 (144), 107-113. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.12\(144\).22](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.12(144).22)
62. Психологія надзвичайних ситуацій. Професійна діяльність лікаря-психолога в екстремальних умовах та ситуаціях. Кафедра медицини катастроф та військової медицини. URL: https://emergency.vnmu.edu.ua/wp-content/_compressed.pdf
63. Сучасні вимоги до освіти дорослих / Т.К. Андрющенко. URL: http://archive.nbuu.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/ped/2010_183_1/N183-1p012-016.pdf